

Iskaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2657 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

Entered as second-class matter January 16, 1932, at the post-office CHICAGO, ILL., PONDELJEK, 31. AVGUSTA (AUG. 31), 1936.
Subscription \$6.00 Yearly
STEVE—NUMBER 172

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Francija in Anglija zahtevata ustavitev izvoza orožja v Španijo

Pozvali sta evropske države, naj podprejo nevtralnostni pakt, da bo civilna vojna v Španiji čimprej končana. Ljudska armada prodira proti Burgosu, glavnemu stanu fašističnih rebelov. Vlado čete prisilile fašiste na umik na fronti v bližini francoske meje. Militaristična diktatura je cilj voditelj revolte

MADRID, 31. avg. — Rebelno letalo je vrigo štiri bombe na glavno madridsko ulico. Dve sta padli na trg Cibeles, nekaj metrov stran od Španske banke in glavnega poštne urada, drugi dve pa v bližini železniške postaje. Dva policaja, ki sta strahla postajo in sedemnajst drugih oseb je bilo ranjenih. Letalo je potem odletelo proti jugu, toda vlada je uveljavila varnostne ukrepe v bojazni, da se bodo napadi iz zraka na glavno mesto kmalu obnovili.

London, 29. avg. — Anglija se je pridružila Franciji in obe sta naslovili apel sedemnajstim evropskim državam, naj ustavi izvoz orožja in bojnega materiala v Španijo, da bo civilna vojna čimprej končana. To naj bil prvi korak, pozneje pa naj bi države sklenile in izvajale nevtralnostni pakt.

Anglički zunanji urad je objavil telegram, katerega je prejel od H. Chiltona, angleškega poslanika v Madridu, v katerem je pozval londonsko vlado, naj medenjuje v poskusih, ki naj bi ustavili masakra in druga barbarstva v španski civilni vojni. Zunanji urad pravi, da odobrava predlog poslanika.

"Notranje zadeve v Španiji" kažejo, da je španska ljudstva, toda barbarstvo v civilni vojni je morda vsega civiliziranega sveta, je rečeno v telegramu. "Pobijanje jetnikov, masne eksekucije in drugi barbarski čini izražajo represalije in mi ne smemo mirno gledati na vse to."

Francija je informirala angleško vlado, da že formira nevtralnostni odbor, čigar glavni član naj bi bil v Londonu, zaenkrat pa se je izrekla za takojšnji odtok embarga za izvoz orožja v Španijo.

(Velika Britanija in Nemčija sta že ustavili izvoz orožja v Španijo, Sovjetska unija pa je naznanila, da bo to storila, če bodo Angliji in Nemčiji sledile Italija in druge evropske države.)

Saint Jean de Luz, Francija, 29. avg. — Diplomate zunanjih držav, ki so se umaknili sem iz Madrida po izbruhu civilne vojne, se sedaj trudijo, da pridobijo tako rebele kakor voditelje španske ljudske armade za sklenitev dogovora glede izmenjave ujetnikov. Obe sovražni skupini namreč pobijata ujetnike, ki jima pridejo v roke in zunanji diplomate hočejo to ustaviti.

Madrid, 29. avg. — Levičarska vlada je naznanila, da odobrava napore zunanjih diplomatov, ki naj bi ustavili masakra ujetnikov. Ona je zagotovila diplomate, da bo storila vse, kar je v njeni moči, da pomiri strasti in prepreči teroristične čine.

Bilbao, Španija, 29. avg. — Španske ljudske čete so odkorakale proti Burgosu, glavnemu stanu fašistične armade. General Emilio Mola, poveljnik rebelne armade na severu, je v nagli mobiliziral svoje čete, da ustavi prodiranje ljudske armade, ki je le nekaj milj oddaljena od Burgosa.

Hendaye, Francija, 29. avg. — Bravljena bitka, ki je sledila, ko so fašistični rebeli naokoli mesto Irun, je rezultirala v zmiki rebelov. Ofenziva je bila domnjena in to mesto je še vedno v rokah vladnih čet. Rebelna letala so metala bombe (Dolje na 3. strani.)

Domače vesti

Minnesotske novice
V Hibbingu je bil 21-letni Joseph Bucar obsojen v plačilo \$100 zaradi prehitre vožnje z avtom. — V Gilbertu je umrla mrs. Samsa, ki zapušta moža in tri majhne otroke. Istotam se je Joe Muhvič mlajši oženil z nekimi finskim dekletom. — V Virginiji sta se poročila M. L. Starkovič in Rubby Sotlić. — V kliniki bratov Mayo v Rochesteru čaka na operacijo M. Lavrič iz Murrayja, Utah, član SNP.

Nesreča pri delu
Cornwall, Pa. — Tone Klepec iz Goosetowna, star 30 let, se je zadnje dni težko ponesrečil pri delu. Velik kos železne rude je padel nanj in mu zlomil levi bok. Odpeljan je bil v bolnišnico. Pred več leti je bil član SNP.

Nov grob v Penni
Imperial, Pa. — Dne 24. t. m. je umrl za posledicami operacije na želodcu Jos. Jankel, star 55 let in doma iz Zanje vasi pri Novem mestu. Bil je član društva 106 SNP in tu zapušta ženo, dva sinova in štiri hčere, v Los Angelesu, Cal., pa brata.

Deček umrl
Glencoe, O. — Po daljši bolezni je umrl Johnnie Ujčić, star šest let in rojen tu. Bil je član mladinskega oddelka SNP in zapušta starše in pet sester.

Milwaške vesti
Milwaukee. — Mladi Joe Bilenc, 24-letni sin slovenskega kmetarja v Palmyri, Wis., je bil pred nekaj dnevi ubit, ko se je razletela pnevmatika na kolesu tovornega avta, ki jo je napeljal z ročno sesalico. Z njim vred je bil ubit še neki drugi fant. Zapušta očeta, šest bratov in tri sestre. — Poročila sta se Slavko Petrič in Ana Boldin.

Iz Clevelanda
Cleveland. — Zadnje dni je umrla v bolnišnici Franciška Berčič, roj. Glavan, stara 57 let in doma od Dobrnice na Dolenjskem. V Ameriki je bila 18 let in tu zapušta moža in brata.

Mussolini zahteva velike družine

Pozval je Italijanke, naj rodijo več otrok

Rim, 29. avg. — Diktator Mussolini je ponovno pozval Italijanke, naj rodijo dosti otrok, ker jih domovina potrebuje. "Ako bodo žene prazne, ne bomo osvojili imperija in ne bomo ga mogli braniti, če pride taka nevarnost," pravi Mussolini v svojem posvitu. "Le rodovitni ljudje si lahko lastijo pravico do imperija — oni, ki imajo toliko ponosa, da so pripravljeno pomnožiti svoje pleme, vzgojiti junake v pravem pomenu besede. Upam, da bo moj apel izval ugoden odmev v vseh italijanskih provincih."

Rim, 29. avg. — Uradno glasilo fašistične vlade je naznanilo gradnjo tunelov in podzemskih hodnikov, v katerih naj bi prebivalstvo našlo zavetje v slučaju sovražnega napada iz zraka. Vlada je imenovala že posebni odbor, ki bo vodil in nadzoroval konstrukcijo tunelov.

Townsendovci do- bili 36 odstotkov gla- sov v Californiji

San Francisco, Cal., 29. avg. — Zadnje objavljene številke o rezultatu primarnih volitev kažejo, da so dobili demokrati in republikanski kandidati, ki so odobrili Townsendov penzijski načrt, 388,277 izmed 1,070,858 pri primarnih volitvah oddanih glasov, ali 36 odstotkov. Med dvajsetimi kandidati, ki so bili nominirani za kongresnike, je enajst townsendovcev.

Moskva za izvajanje sankcij proti na- padalnim državam

Zeneva, 29. avg. — Sovjetska vlada je pozvala Ligo narodov, naj podvzame korake glede takojšnjega izvajanja ekonomskih in militarističnih sankcij proti državam, ki bi napadle druge, ki so sklenile pogodbe vzajemne vojaške pomoči. Sankcije naj bi se izvajale predno o Liga narodov odloči, kdo je napadalec.

HITLER NALOŽIL NOVE DAVKE KORPORACIJAM

Nacijska vlada išče dohodke za financiranje oboroževanja

MOSKVA VIDI NE- VARNOST VOJNE

Berlin, 29. avg. — Z namenom, da financira oboroževanje armade, ki je bila povečana na milijon mož s podaljšanjem obvezne vojaške službe na dve leti, je Hitlerjeva vlada naložila nove davke kompanijam in korporacijam. Dodatni davek bo letos znašal 25 odstotkov, v prihodnjem pa 50 odstotkov.

Uradno naznanilo pojasnjuje, da velike korporacije delajo masne dobčke in kopičijo rezerve, zato morajo prispevati več v obliki novih davkov za oboroževanje Nemčije. To velja slasti za kompanije in korporacije, ki izdelujejo orožje in municijo.

Druga vest se glasi, da Nemčija ne bo povečala samo svoje oborožene sile na suhem, temveč tudi na morju. Program, ki ga je vlada pravkar odobrila, določa gradnjo novih bojnih ladij, rušilcev in podmornic.

Moskva, 29. avg. — Svarilo, da se Hitler pripravlja na krvavi konflikt, je bilo istočasno objavljeno v vladnem časopisu in v glasilu komunistične stranke.

"Hitlerjev dekret, s katerim je podaljšal obvezno vojaško službo na dve leti, je dokaz, da se Nemčija pripravlja na nove provokacije, da se Evropa zaplete v krvavi konflikt," piše Pravda, glasilo komunistične stranke. Izvestija, vladni organ, pa naglašajo v uvodniku na prvi strani, da se Nemčija pripravlja na napad Sovjetske unije. "Nemški fašizem se je oborožil do zob, da s pomočjo fašistične Italije uniči demokratične države v Evropi," je rečeno v uvodniku.

Napad na norveško delavsko stranko

Sovjetsko časopisje pravi, da ščiti Trockija

Moskva, 29. avg. — Sovjetski tisk srdito napada norveško delavsko stranko, "ker ščiti in brani morilca Trockija". Tu prevladuje mnenje, da bo sovjetska vlada naslovila protest Norveški, ker nudi zavetje bivšemu boljševišemu voditelju, čeprav je prelomil obljubo, da ne bo sodeloval v političnih aktivnostih proti sovjetskemu režimu.

"Norveška delavska stranka še vedno zagovarja morilca Trockija in s tem podpira tudi nacijsko tajno policijo, ki je sodelovala z njim pri kovanju zarote proti življenju Stalina in drugih sovjetskih voditeljev," piše Pravda, glasilo ruske komunistične stranke.

Sovjetski tisk je večeraj naznanil obravnavo proti trinajstim drugim zarotnikom, ki so nameravali umoriti Stalina. Med obtoženci sta dva vojaška častnika, Dimitri Schmidt in Boris Kusmičev, ki sedaj čakata v zaporu obravnave.

Oslo, Norveška, 29. avg. — Norveška vlada je sinoči internirala Trockija in njegovo ženo. Justični minister je naznanil, da bosta oba pod stražo v stanovanju v Hoenefossu, dokler ne bo najden drugi primeren prostor zanju. Da li jih bo vlada izgnala iz dežele, minister ni omenil. Dva Trockijeva tajnika so norveške avtoritete aretirale in ju bodo najbrž izgnale.

Kraval na banketu legionarjev

Baltimore, Md., 29. avg. — Nepovabljen gost v kratkih hlačah, z indijanskim pokrivalom na glavi in namazan z rdečo barvo, je povzročil kraval na banketu državne organizacije Ameriške legije, ki ima tu svojo konvencijo, ko je raztresel dva bujla kurjega perja med goste. Sprvega so legionarji vzeli vse skupaj za šalo, končno pa so navalili na valjivca, ga podrli na tla in premaknili v potem vrtil iz dvorane. Na policiji postaja je nepovabljeni gost izpovedal, da se piše Woody Hockaday, doma iz Wichite, Kans., in da je pacifist. Priznal je tudi, da je nedavno invadiriral urade vojnega departamenta v Washingtonu, v katerih je uporabil sileno burko.

Stirje agitatorji aretirani v Peoriji

Peorija, Ill. — Na shodu Workers Alliance, organizacije brezposelnih, je policija aretirala štiri delavske agitatorje, dva socialisti in dva komunisti, ki so nastopili kot govorniki. Obtožila jih je "potepuštvu", tirala pred sodnika, kateri jih je poslal v ječo za šest mesecev. Vsa procedura je bila gorostasno ilagalna, ker jim ni bil dovoljen noben zagovornik. Po enem tednu jih je dobila iz ječe Workers Defense liga, socialistična obrambna organizacija.

Viharji zahtevali 391 žrtev v Koreji

Seoul, Koreja, 29. avg. — Uradno poročilo se glasi, da so veliki viharji, ki so zajeli južni del Koreje, zahtevali že 391 človeških življenj, več sto oseb pa še pogrešajo. Materialna škoda, ki so jo povzročili viharji, znaša nad dva milijona dolarjev.

Čikaški reveži bodo do- bili podporo v gotovini

Chicago, 29. avg. — V prihodnjem mesecu bodo brezposelni reveži prejeli podporo v gotovini namesto v živilih kakor doslej. Tako je naznanil Leo M. Lyons, načelnik mestne reliefne komisije, po večerajnji seji članov komisije.

NEMŠKI ŠKOF JE PONUJAJO PO- MOČ HITLERJU

Pozvali so ga, naj sklene spravo s katoliki

POBIJANJE K O M U- NISTICNE NEVAR- NOSTI

Berlin, 29. avg. — Katoliški škofje v Nemčiji, ki so zbrani na konferenci v zgodovinski katedrali v Fundi, so naslovili pastirski list diktatorju Hitlerju, v katerem obljubujejo, da bodo sodelovali v njegovi kampanji proti boljševizmu, ako bo sklenil mir s rimsko cerkvijo. Pismo vsebuje goreč apel na diktatorja, naj pozabi na prejšnja nesoglasja, "kajti katoliška cerkev je pripravljena pomagati pri pobijanju komunistične nevarnosti, ki kaže svojo globočost roko v Rusiji, Španiji in Mehiki."

Škofje poudarjajo, da puške in strojnice ne zadostujejo pri zatiranju komunizma, največje šibe človeštva. Potrebna je življenska filozofija, globoka verska vzgoja, v borbi proti komunizmu, da se zagotovi zmaga.

Pastirsko pismo se tudi nanaša na obravnavo proti skupini franciskancov v Koblenzu, ki so obtoženi nemoralnosti. Vlada naj bi smatrala vse to za neznamenite prestopke male skupine ljudi, nizkega odstotka mogočne katoliške organizacije, "ki hoče sodelovati z nacijsko državo". To pastirsko pismo bo prečitano na prireditvah v vseh katoliških cerkvah v Nemčiji.

Glavno vprašanje, ki je izzvalo spor med Hitlerjem in katoliki, sta verska vzgoja otrok in katoliške organizacije nemških delavcev. Katoliki pravijo, da koncordat, ki ga je Hitler sklenil z Vatikanom, določa katoliško vzgojo otrok, toda nacijske avtoritete jim odrekajo to pravico.

Problem katoliških delavskih organizacij je bolj zapleten. Klubi katoliških delavcev v Porurju in v drugih katoliških distriktih so zabredli v zagato, ko je nacijska Delavska fronta naznanila, da bo izključila vse, ki so člani teh klubov, zaenkrat pa jim je zapretila z izgubo dela. Cerkevne avtoritete so doslej zaman apelirale na Hitlerjevo vlado, naj razveljavi odlok Delavske fronte, ki bo oropal tisoče katoliških delavcev zaslužka.

Pariz, 29. avg. — Rimski dopisnik lista "Le Matin" poroča o tajnem sestanku reprezentantov Nemčije in Italije, na katerem so razpravljali o organiziranju enotne fronte, ki naj bi vodila kampanjo proti komunizmu. Politična situacija v Franciji, ki kaže okrepitev vezi s Sovjetsko unijo, je dala povod, da je bila rimska konferenca sklicana. Naciji in fašisti vidijo možnost vzpostavitve sovjetskega režima v Franciji in to je vzrok kovanja enotne fronte.

Prosekucija homo- seksualcev v Nemčiji

Berlin, 29. avg. — Nacijska sodišča so v zadnjih tednih obsodila veliko število oseb v zapor na obtožbo nepostavnih spolnih odnosov z mladino. Med obsojenci so trgovci, vladni uradniki, duhovniki, zdravniki, tovarnarji, delavci in drugi. V Porenju se vršijo obravnave proti osebami, ki so obtožene sličnih nemoralnih činov kakor skupina 215 franciskancov v Koblenzu. Gonja proti homoseksualcem pa ni omejena samo na Porenje, temveč se je razširila tudi na hamburski distrikt. Tu je policija aretirala že nad sto oseb in štiri so bile že obsojene v zapor.

Krpanje kapitalističnega sistema. (Narissal Jerger.)

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna: za Zdravstveno (levo) in Kanado
\$0.00 na leto, \$0.50 na pol leta, \$1.00 na četrt leta; za Čisto
in Čisto \$1.00 na leto, \$0.50 na pol leta, \$1.00 na četrt leta.
Subscriptions rates for the United States (except Canada)
and Canada: \$0.00 per year, Chicago and Cleveland \$1.00 per year,
foreign countries \$0.50 per year.

Člani glasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenarodnih
členov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, po-
vesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo področniku le v slučaju,
če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communica-
tions and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Našlov na vas, kar ima stika s letom:
PROSVETA
2807-08 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

Zidaniška poročila

Sharon, Pa. — Zadnjič sem poročal iz Pittsburgha z moje- ga kratkega potovanja v John- stown in okolice. Takrat sem o- biskal naselbini Claridge in Yukon, potem pa tudi Herminie št. 1. Omenil sem veliko slavje o priliki 60 letnice Mary Cerar. Takrat sem pomotoma zapisal njeno ime oziroma priimek. Pravilno bi bil moral zapisati Cerar, ne Curar. Ona in njeni sorodniki naj oprostijo moji pomoti. Mary Cerar je ugledna žena, tako tudi vsa njena dru- žina. Take pomote se morajo v javnosti popraviti, kar sem pač drage volje storil.

Mary Cerar poznam že nad 30 let, pa nisem njene hiše ni- kdar obiskal, da ne bi bil tudi lepo sprejet in postrežen. Ona je prava mati revnih ljudi. Ona ima štiri člane pri SNPJ in je zvesta naročnica dnevnika Prosveta, in že večkrat mi je rekla, da se zanima za moje dopise v Prosveti. Zakaj naj bi potem sedaj ob svoji 60 letnici izgu- bla svoje pravo ime vlad ene same nepravilne črke? Zato je ta moj popravek na mestu, kajti radi ene same črke se je že marsikaj zgodilo, četudi se v tem slučaju ne bi. Vendar je vedno prav, da svoje napake po- pravimo in priznamo.

Moje zadnje potovanje in o- biski pri rojakih so bil dokaj kratkočasni in zadovoljivi. Ro- jaki in rojakinje so mi šli vse- povsod na roke, le ta prekli- čna vročina, ki je tako silno ne- znosna, me je zelo ovirala pri mojem delu. Najboljše bi bilo, če bi človek imel čas, da se bi vlegel v hladno senco košatega dreva, v sodeč piva pa bi vtaknil cev. Prepričan sem, da bi na ta način gotovo premagal vročino in žejo.

V dneh 22. in 23. avgusta bi bil vročini kmalu podlegel, tako silno je pritiskala, vrh tega pa je bilo ostražje tako nasičeno z vlago, da ni bilo za prestat. Vse je godrnjalo, vse se je pri- toževalo, mlado in staro. In kaj se ne bi! Saj smo trpeli kakor v peku, kakor pravijo, četudi ni- kjer takega prostora ni, k več- jem v možganih praznovernih ljudi. Pekel je tu na zemlji, ka- dar ljudje trpijo valed tega ali onega pojma naravnih sil, ne- sreče ali bolezni. Drugega pe- kla ni, kakor ni nebes. Nebesa so le na zemlji za one, ki imajo vsega. Delavci so najbolj opravi- čeni do nebes na zemlji, kaj- ti oni vse producirajo, vse us- tvariijo, največ trpijo in naj- manj za svoje delo dobijo. Zato pa morajo poskrbeti sami, da si bodo pripravili nebesa na zem- lji!

Dne 22. avgusta se je v teh krajih mudil republikanski kandidat za predsednika Zdru- ženih držav, kansaški governor Alf Landon. Obiskal je svoj rojstni kraj West Middlesex, Pa., ki ni posebno daleč od tu. Pa kakor sem slišal od drugih ljudi, ni bil deležen posebnega sprejema. Rekli so, da je bil hladno sprejet. Se pred njego- vim prihodom so razni ljudje na mnogih oknih razobesili tri- čevlje velike slike predsednika Roosevelta. Kako neki naj ta- kale poteza dobro vpliva na do- šlega gosta, če ga prebivalci po-

zdravijo s slikami njegovega političnega in kandidatskega nasprotnika!

Ta stvar je republikanskega kandidata baje tako ujezila in razočarala, da je obdržal le kratek govor in pol ure pozneje so se ljudje razpršili na vse kraje. Nekateri trgovci so ra- čunali obinstvu postreči z raz- nimimi dobrotami, pa odjemalcev ni bilo. Seveda so imeli pri tem trgovci občutno škodo.

Slišal sem tudi, da so se do- mačini in pa ožji sorodniki v dotični vasi penili jeze, ker so vaščani ponoči razobesili o- gromne slike predsednika Roose- velta. Taka predzrost! Kako si upajo! Se tega je bilo treba!

Vsekakor se ti ljudje, ki se sedaj jezijo nad Rooseveltovi- mi slikami ob prihodu republi- kanskega kandidata Landona, ne zavedajo, da živijo v Ameri- ki, ki sliki, da je svobodna in demokratična. To pač znači, da je lahko vsak po svoji volji v politiki svoboden, kajti v Ame- riki imamo politično demokra- cijo. Če pa ni ta demokracija taka kakor bi napredni elemen- ti želeli, je to seveda kriva brez- brižnost in pa razna zavajanja nevednega ljudstva. Vsak dr- žavljan pa ima pravico, da raz- obesi sliko tistega kandidata, ki si ga je izbral, da ga bo pod- piral.

Tiste slike ob prihodu repu- blikanskega kandidata so pač znak, da bodo dotični ljudje od- dalili svoje glasove za Roosevel- ta. Naj bo kakor hoče, na dan volitev naj vsakdo odda svoj dragoceni glas — sebi v korist, ne pa v korist svojemu kapita- lističnemu sovražniku, ki se ti priljuje le toliko časa, da te vjame v svojo zanko. In ko si enkrat vjet, potem pa moraš plesati kakor ti on gode po svo- ji kapitalistični muziki, ki ni bila še nikdar delavcem v korist in tudi nikdar ne bo.

Čas je, da se bi delavci se- daj v tretjem desetletju 20. sto- letja prebudili. Da si bi naročili delavske liste, tako da bi videli in vedeli, kaj se po svetu godi in kaj je njihova dolžnost kjer so, da se prepreči fašizem. Vi- deli bi, kaj in kakšna grozodej- stva se godijo v Italiji in Nem- ciji ter ostalih fašističnih drža- vah. Potem se bi bolj resno za- vzeli za domače razmere in bi postavili v javne urade svoje delavske uradnike, ki bi delali za delavske interese. Le na ta način je mogoče preprečiti fa- šizem, katerega se v zadnjem naaskoku na delavske vrste po- slučuje kapitalizem. Požrešni kapitalizem delavcem do mozga izerpava njih silo, potem jih pa vrže na smetišče. Kako naj po- tem pametni delavci volijo za svojega sovražnika in njegove reprezentante!

Delavci bijejo sami sebe po- zobe vselej, kadar volijo za svoje sovražnike, ki delajo za kapitalizem. Delavci ne smejo verjeti raznim kapitalističnim hlapcem, katere ima na razpo- lago vsepovsod. V svojo mašino ima vprežene duhovne in škofe, cerkve in radio, šole in časopi- se. Torej ima moderni kapita- lizem ves aparat na svoji stra- ni. Kljub temu lahko delavci spoznajo pravo stran svojih dolžnosti. To lahko spoznajo le

Brebivalci v Batorju, zunanja Mongolija, opazujejo sovjetska letala, ki so dospela v Bator.

potom delavskega časopisa, ti- skovin in knjig.

Razni duhovni učijo, da je Mussolini pravi božji blagoslov. To pa zato, ker jim dovoli, da še naprej lahko poneumnjuje- jo bedno ljudstvo. Tega pač ni učil noben Krist, v čigar imenu so se in se še uprizarjajo razne nezaslišnosti, grozodejstva in krivice. Mussolini s papežem vred zatira v Italiji delavce, medtem ko naše rojake v zase- denem ozemlju v Primorju ro- pa njih pravic, njihovega jezi- ka ter jih preganja in terorizira.

Star sem že, nad 70 let mi je, zato skoro gotovo ne bom do- čakal večjega preobrata, da bo na svetu zavladala pravica za vse, ki delajo in ustvarjajo, ko bodo ljudstva pometla s svoji- mi izkoriščevalci in paraziti. Vem pa, da bodo mnogi, ki se- daj živijo in pa letošnji novoro- jenčki prav gotovo doživeli in videli velike preobrate in pa do- bo, ko ne bo vera imela več no- bene veljave. Takrat bodo le ču- tali o takih patronih kakor sta Mussolini in Hitler. Takrat bo zavladalo delavstvo, čim se bo izobrazilo in spoznalo, da edino njemu je namenjena sila, da vlada za dobrobit vseh ljudi. Takrat ne bo imela v svoji po- sest vseh privilegijev le peščica ljudi, ki so si z izkorišča- njem pridobili moč nad množici- mi. Ta sistem bo odpravljen enkrat za vselej. To niso nikak- šne prerokbe. To lahko vsak vi- di, ki količkar čita in pozna raz- voj človeške družbe. Takrat bo zavladal pravi socializem med vsemi civiliziranimi narodi in bo dal vsem priliko do poštenega življenja in poštenega pla- čila.

Dne 25. avgusta smo tukaj imeli precej hudo neurje. Lilo je kakor iz akafa, močan veter pa je prinesel nekaj drobne to- če, ki pa ni napravila posebne škode.

Naj zadostuje za danes, ko pa se bo nabralo v moji torbi spet kaj novic in pa potreba, da spet omenim splošni položaj ter potrebo delavstva, da se or- ganizira in spozna svoje dolžno- sti napram samemu sebi, pa bom spet poročal.

Dodati še moram, da so me prijazne Moonrunčanke osebno povabile, naj 30. avg. pridem v Moon Run na plesno veselico gospodinskega kluba. Ako mi bo le mogoče, se bom udeležil, kajti med njimi sem se še ved- no dobro zabaval. Obljubiti pa ne morem, da pridem. Saj ve- ste, da star človek je lahko do- polne zdrav, popoldne pa bo- lan.

Anton Zidanišek, zastopnik Prosvete.

Od leve proti desni: George L. Berry, Sidney Hillman in John L. Lewis, voditelji Nadstrankar- ske delavske lige.

Misli o vzgoji

1. Človek lahko postane človek samo vzgojo. (I. Kant.)
2. Kdor se svoje mladosti natanko ne sp- minja, je slab vzgojitelj. (M. Ebner-Esche- bach.)
3. Rastline plemenitimo z nego, ljudi vzgojo. (J. J. Rousseau.)
4. To, kar vzgajamo za sedanjost, postane slabše ko sedanjost. (J. Paul.)
5. Kdor hoče vzgajati druge, mora biti pr- je sam vzgojen.
6. Za vzgojitelja in umetnika mora biti ču- vek že rojen. (K. Weber.)
7. V šolski sobi s trideset, štirideset zdrav- mi otroki ne more vladati tak mir kakor muzej. (P. Muench.)
8. Od otrok imam vse in vsak dan znova učim pri njih. (Froebel.)
9. Dece vzgajamo, kadar ji izpopolnimo ljo, napačno jo pa vzgajamo, kadar delam proti njeni želji. (I. Kant.)
10. Samo tisti, ki se zna z otroci igrat jih bo znal tudi kaj naučiti. (Mme de Staël.)
11. Otroka vzgajati, se pravi, naučiti ga da bo shajal brez naše pomoči. (Legouve.)
12. Mogoče se lahko mi odrasli od otrok prav toliko naučimo kakor otrok od nas. mnogih ozirih ni pozneje nihče več tako pam- ten, kakor je bil kot otrok. (Schleich.)
13. Ubogljivost pomeni podložnost, uboga- pomeni podvrženi se ukazu, volji, postavi a dolžnosti. Kdor uboga, položi del svoje volje svojih osebnih pravic v roke drugemu člo- vku, ki postane njegov zapovednik. Ubogav- vedno uniči osebnost, ali pa jo vsaj potlači- tudi če se ne izvaja noben pritisk. V današ- ni vzgoji zahtevajo starši od otrok slepo po- ščino, odpoved svoji lastni volji. Slepo ub- ganje pa ohromi otrokovo podjetnost in ne- ubije značaj, tako da se razvije tak otrok v ne- zadnjakega človeka. Za otroka je vedno v- lik blagoslov, ako si obnovi dovolj proste v- lje, da se včasih upre popolnemu zaslužjen- svojo notranjosti. (B. Liber.) — Iz Svobode.

Slepec gleda z očmi mrtvecev

Novo zmagoslavje zdravniške vede

Svitaraki listi poročajo o presenetljivi ope- raciji prof. Franceschetti, vodje ženevske ve- učilske očesne klinike, ki je vrnil nekemu sle- cu vid a tem, da mu je presadil v oči roženice iz oči dveh mrtvecev.

Pacient je bil že od svojega 18. leta popoln- ma slep. Trpel je za dedno degeneracijo ro- ženice. Vsi drugi očesni deli so mu bili zdrav- toda svetloba zavoljo izrojenega roženice ni mog- vanje. Prof. Franceschetti se je odločil, da m- bolno roženico nadomesti z zdravno. Seveda- živega človeka, ki bi se odločil, da bi trto- svoje lastne oči zato, da bi spregledal drug- vek. Zato se je moral Franceschetti zateči mrtvecem.

Slučajno je tistega dne, ko je slepec priš- v njegovo kliniko, umrla neka mladenka s- oteklino v možganih. Profesor je iz njeni- mrtvih oči izrezal kos roženice in jo presadil- oko svojega pacienta. Drzna operacija je uspe- la popolnoma, roženica mrtvega dekleta je us- ala v slepevo oko. Čez nekoliko tednov je b- mož pripravljen na novo operacijo te vrste. Zda mu je Franceschetti presadil v drugo o- roženico iz očesa neke 29-letne ženske, ki j- tisti dan umrla za vnetjem trebušne mren- Danes vidi bivi slepec že normalno in ne ka- da mu vid spet popusti.

Zanimiva je trditev prof. Franceschetti, d- se roženica iz žensk oči bolje prirave v moli- oči, nego če izvira iz oči moškega. Nasprotn- se tudi v ženske oči bolje vrse moška rože- ca. Paziti je treba na to, da se presadi rože- ca iz levega očesa v desno oko in narobe. Tak- šne operacije dandanes niso več posebno red- toda da je bilo mogoče s takšno presaditvijo- ozdraviti tudi tipično dedno bolezen, to je us- lo prvič.

Bakterije v brezračnem prostoru

Z vestnimi poskusi v nekem znanstvenem za- vodu v Baltimoru so ponovno potrdili mnenje- da morejo bakterije živeti tudi v brezračnem- prostoru. Klice so imeli 22 dni v posebnih ste- klenih posodah, ki so iz njih popolnoma izsesal- zrak, in to pri temperaturi 268 stopinj pod ničlo- Ne brezračni prostor ne straši mrz, ki je b- tik absolutne ničle, ni mogoč mikroorganizm- uničiti življenjske sile.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 31. avgusta 1916.)

Domače vesti. — V Clevelandu je umrl 28- letni rojak Fr. Perko, samec, rojen v Zagra- cu. V Nottinghamu, O., je sušica pobrala 38- letnega Jos. Puljarja, ki je imel ženo in otroka- v starem kraju. V Bellairu, O., je vlak povozil- rojaka Johna Novaka, člana društva 54 SNPJ- in doma iz Stopić na Dolenjskem.

Delavske vesti. — Predsednik Wilson je na- znanil, da bo zahteval od kongresa zakonite- osemurnika za železničarje, železničarji so pa- naznanili, da pričnejo s stavko 4. septembra- ako ne bodo njih zahteve priznale do tega dne- Brivaki pomočniki v New Yorku so zmagali v- stavki.

Svetovna vojna. — Rumunija je napovedala- vojno Avstriji in Nemčiji in takoj je invadi- rala Sedmograško. Grčija se tudi pripravlja- na vojno. Bolgari nadaljujejo ofenzivo. Z- drugih bojišč ni posebnega.

Nekateri dolžnosti in obveznosti spojene z ameriškim držav- ljanstvom

(Osemnajsti članek o državljan- stvu in naturalizaciji.)

Kar se tiče zaposlenosti, jav- nih služb, starostnih pokojnin, prihoda sorodnikov iz ino- emstva itd., so ameriški državljani, kakor znano, mnogo na boljem- nego inozemci in obveznosti, ki jih mora vsakdo prav resno u- važevati, ako misli postati ame- riški državljan.

Pred vsem, ko polaga prisego- zvestobe do Združenih držav — tik pred podelitvijo ameriškega državljanstva — mora kandidat- zapriseči, da bo "podpiral in bran- nil ustavo in zakone Združenih- držav proti vsem sovražnikom, i- nozemskim in domačim". Treje- nedavnih in važnih odločb vrhov- nega sodišča Združenih držav je raztolmačilo pomen te prisego- v tem smislu, da kandidat za ame- riško državljanstvo mora obljubi- ti, da je pripravljen za vojaško službo, ako bo pozvan. Ker niso- to obljubili, je to najvišje sodiš- če dežele odreklo ameriško držav- ljanstvo nekaterim osebam, ki so- iz verskih ali drugih razlogov iz- javile, da nočejo nositi orožje v- slučaju vojne.

Te odločbe vrhovnega sodišča- niso nikakor bile nesoglasne; v- dveh izmed njih so štirje sodni- ki izmed deveterice bili drugač- nega mnenja kot večina. Vendar- le, dokler kongres z novim zak- nom ne spremeni besedila te pri- sege, nikak kandidat ne bo v sta- nu dobiti ameriškega državljan- stva, ako ni pripravljen zaprise- či, da bo, ako nastane potreba, branil z orožjem Združene drže- ve "proti vsem sovražnikom, i- nozemskim in domačim", morda- celo proti rojstni domovini sami.

Služiti kot porotnik je tudi dol- žnost, ki jo naturalizirani držav- ljan sprejme in za katero mora- biti vedno pripravljen. Voliti je- tretja obveznost, ki jo prevzame, in je najvažnejša izmed vseh; to- je velika pravica, ob enem pa- dolžnost. Dolžnost novega držav- ljana je, da to funkcijo izvrši- čim primernejše in da more to- storiti, naj se vnaprej seznaní s- političnimi strankami, ki tvorijo- tako znamenito silo v ameriškem- sistemu vlade. Ko se je spoznal- s političnim življenjem, naj gla- suje za onega, ki najbližje za- stopa one ideje, v katere on sam- veruje. Naj glasuje za kandida- te in volilne programe, dokler ti- odgovarjajo njegovi zavesti, in- naj se prizadeva postati vpliven- činitelj v organizaciji in vedenju- stranke, ki si jo je izbral. Kajti- tudi najbolj skromni volivec mo- re potom takih instrumentalitet, kot so primarne volitve in kon- vencie, prispevati k usmerjenju- strankine politike.

Dobro je zapomniti si sledeči- nasvet, ki ga daje Alice Bro- thier Morris novim državljanom- v svoji knjigi "Ameriško držav- ljanstvo":

"Končno navodilo novim držav- ljanom je tole: Ne le pridruži- se neki stranki, marveč marljivo- izvršiti svoje strankine pravice; rabi svoj vpliv in glej, da se- stranka zavzema za poštene stva- ri, da so poštenjaki izbrani za- njene voditelje in za strankino- kandidate za javne službe. Bodi- integralen strankar ali stranka- rica s tem, da se pazno udeleži- ješ vodstva stranke."

FLIS.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Član SNPJ: Odtisnite novce- na papirju in pošljite nam oddis- Ko se informiramo pri strokov- njakih, vam sporočimo.

KRIŠTOF DIMAČ

Spisal JACK LONDON. — Iz angleščine prevedel FRANCE MAGAJNA

"Bomo že morali iti na suho in zanetiti ogenj," je rekel, ko se je čoln zopet zagreznil v pesek. "Zmrzujem."

"Ne boj se moče," je prezirljivo rekel Stine. "Drugi so bili še bolj mokri, pa so vendar odpluli. Zdaj grem pa jaz poskušat; videl boš, da bo splaval."

Zdaj se je premočil Stine, ki je z zobmi šklopetajoč naznanil, da je res treba zakuriti. "Kaj bi tistih par kapljic vode," je zaničljivo dejal Sprague, dasi je sam šklopetajoč z zobmi. "Najbolje bo, če vožnjo nadaljujemo."

"Čok, poiščite vrečo z mojo obleko in zakurite," je ukazal Stine.

"Nak, tega pa že ne!" je zavpil Sprague. Čok je pogledal zdaj tega, zdaj onega ter pljunil, toda genil se ni.

"Čok je moj sluga in mislim, da bo poslušal moje ukaze," je odvrnil Stine. "Čok, nesite vrečo na breg!"

Čok je ubogal Sprague pa je še nadalje trepetal v čolnu. Kriš je lepo mirno čakal, kdaj bo dobil ukaz, in je bil vesel počitka.

"Čoln, ki ga tlači nesloga, ne preplave mornja," je rekel sam pri sebi.

"Kaj ste dejali?" se je obregnil Sprague.

"Sam s seboj govorim — imam tako navedo," je odgovoril Kriš.

Delodajalec ga je ošinil s pogledom od strani in še par minut molče trepetal. Potem se je vdal.

"Mojo vrečo, Dimač," je ukazal, "in pomagajte malo pri ognju! Na pot gremo šele jutri zjutraj."

Naslednjega dne je veter še vedno pihal. Jezero Lindermann je bilo ozka, gorska globel, napolnjena z vodo. Ker je veter padal z gorskih strmin in se tesnil po tej soteski, ni vlek enakomerno, ampak je včasih bil podoben hudim sunkom burje, včasih pa je oslabeval v svežo sapico.

"Če zadevo prepustite meni, mislim, da mi bo uspelo," je rekel Kriš, ko je bilo vse pripravljeno za odhod.

"Saj vi ne veste ničesar o teh stvarih," ga je Stine nahrulil.

"O, čisto nič," je rekel Kriš hladno in odstopil.

Kriš je prvič delal za dnevno plačo, toda ni mu bilo težko privaditi se disciplini, ki jo tako delo zahteva. Poslušno in dobre volje se je udeleževal neuspešnih prizadevanj, spraviti čoln na širino.

"No, kaj bi pa Vi storili?" ga je končno vprašal Sprague, težko sopeč od napora.

"Usedite se in počteno se odpočijte, dokler se burja ne poleže; takrat pa bo treba rinuti in veslati, kar se da."

Dasi je bila misel čisto preprosta, je bil on prvi, ki mu je bila šinila v glavo. Takoj prvič, ko so poskusili, jim je uspelo. Potegnili so odedo na jambor in čoln je odrzel po jezeru. Stine in Sprague sta takoj postala zadovoljna. Čok je bil kljub svojemu nagnjenju k zabavljanju vedno židane volje, Kriš pa sploh ni mogel biti drugačen. Sprague se je četrte ure ukvarjal s krmilom, potem pa se proseče ozrl na Kriša.

"Kmalu bi se mi bile kite pretegnile," se je opravičeval Sprague, ko je Kriš prijel za veslo. "Gotovo se niste jedli medvedjega mesa, kajne?" ga je Kriš vprašal prijazno.

"Kaj zlodja menite s tem?"

"O nič; kar tako sem si mislil." Toda za hrbtom svojega gospodarja je Kriš zapazil priznavni nasmeh Čoka, ki je že vedel, kam to vprašanje meri.

Kriš je krmilil vso pot preko Lindermanskega jezera. Pri tem je razvijal tako spretnost,

da sta ga petična in delu nenaklonjena mlada gospoda določila za krmarja. Čok je bil tega zelo vesel in je prav rad ostal pri svojih piskrih in prepustil čoln tovarišu.

Jezero Lindermann in Bennett veže pretok. Čoln so le lahko naložen speljali po ozki, pa de-roči vodni struji. Pri tem je Kriš odkril marsikaj novega o čolnih in plovbi. Ko pa je bilo treba izloženo blago prenesti, sta Stine in Sprague izginila kot kavra in njuna najemnina sta garala dva dni, da so jima kosti pokale, preden sta znesla stvari od konca enega jezera do začetka drugega. In tako je bila zgodovina še mnogih drugih dni tega potovanja. Kriš in Čok sta delala kot črna živina, dočim sta njuna gospodarja stala s prekritimi rokami in celo zahtevala, naj jima slugi strežeta.

Neizprosna severna zima pa se je čimdalje bolj bližala. Številne in neizogibne ovire so jim prečile pot. Ko so dospeli do soteske Windy Arma, je Stine samolastno odstavil Kriša od krmarjenja in se ga sam lotil. V teku enure pa je že poškodoval čoln ob izprani obali. Dva dni so izgubili, preden so ga spet popravili. Tisto jutro, ko so se spet podali na pot, so našli na sprednjem in zadnjem koncu čolna z velikimi, z ogljem načrtanimi črkami napisano besedo "Čičeko".

Kriš se je nasmehnil, ko je zagledal to edino primerno, marsikomu neljubo besedico.

"Bežite no," je rekel Čok, ko ga je Stine obdolžil, češ, da je on napisal tisto stvar. "Seveda, čitati in slovkat znam in tudi vem, da 'čičeko' pomeni mehkončec, toda moja vzgoja se nikdar ni povzpela tako oviseko, da bi znal pravilno napisati tako razsejstalo."

Oba gospoda sta kakor gada gledala Kriša, kajti posmeh je zadel v živo. Toda Kriš je ostal ravnodušen in niti ni omenil, da ga je bil prejšnji večer Čok naprosil, naj mu pokaže, kako se ta značilna besedica zapiše.

"Veš, to ju skoro tako hudo peče kot tisto tvoje zbadljivo vprašanje glede medvedjega mesa," mu je rekel Čok kasneje.

Kriš se je smejal. Kakor si je bil od dne do dne bolj svest svoje moči in spretnosti, tako je vedno bolj obojal početje svojih gospodarjev. Pa ne da bi bilo to radi sitnosti, ki sta jo tako rada prodajala. Ne, zoprna sta mu bila. Kriš je okusil meso in mu je ugajalo; onadva pa sta ga hotela učiti, kako ga ne sme jesti. Sam pri sebi je Boga hvallil, da ga ni ustvaril po njihovi podobi. Postala sta mu tolikanj mrzka, da je to čustvo malodane mejilo na sovraštvo. Njuna zlobnost ga je jezila mnogo manj kot njuna brezpomnost. Nekatje v njegovi notranjosti je rasel duh starega Izaka Bellewa in drugih korenjaških Bellewov.

"Čok," je rekel nekega dne, ko sta kakor po navadi čakala, kdaj se bo gospodarjema zljubilo odriniti; "taka me drži, da bi jima poslal prijazen pozdrav z veslom po glavi in ju potem v reki pokopal."

"Tudi mene ima taka," je prikimal Čok. "Nista mesojeda, temveč ribojeda in gotovo že smrtdita po ribah."

Prišlo so brzice; najprej Box Canyon in več milj niže White Horse. Slap Box Canyon je imel čisto pravilno ime. Bil je škatlja, past. Čolnu, ki je zapeljal vanj, ni bilo več vrnitve; moral je skozenj. Na obeh straneh soteske so kipele k nebu navpične skalne stene. Tekma se je stnila in divje bobnela skozi ta temni pretok. V besnem zaletu se je voda sredi struge brusila v greben, ki je bil za celih osem čevljev višji nego površina ob skalnatih bregovih.

(Dolje prihodnja.)

Hvala bogu — ladja se je potopila

Tri mesece sva delala na plantazah kave, v bližini mesta Campinas v Braziliji, Leo in jaz. Dotikrat sva prebivala noč v mestu, kajti Campinas, s svojimi 116.000 prebivalci, ima živahno nočno življenje, ki je delavcem s plantažami popolnoma zadostovalo. Toda o tem nočem pripovedovati; hotel sem samo povedati, da sva v nočeh, ki sva jih prebivala v mestu, zafrčala ves svoj zaslužek, ne da bi kaj dosti mislila na bodočnost in da sva potem, ko je bilo delo na plantažah končano, ostala brez sredstev na cesti.

Kdor se znajde v tuji deželi, na tujem delu sveta brez fیکا v žepu, ga bo gotovo prevzelo hudo domotožje: vsaj meni in mojemu prijatelju Leotu se je tako godilo.

Gostilničar v ulici Dean Jones naju je seznanil z nekim nemškimi pomorskim kapitanom, ki pa je strašno vihal nos, ko sva ga vprašala, ne bi li naju hotel vzeti na svoj parnik kot nosača premoga. Kapitan Eder odpluje, kakor sva zvedela, prihodnje dni s svojim parnikom "Viktorija" proti Evropi. Zaničljivo je vihal nos, dvignil ramena, zani-

žal z levim očesom, z desnim pa je poskllil proti krmarju. Ampak kako! V tistem blisk nje-govega očesa si lahko razločno čital: Čemu si me, falot, seznanil s tema dvema postopačema? Da bi se ju znebil, a? ... Naenkrat se je zasukal na peti in odšel, ne da bi bil še besedo spregovoril. Krmar je gledal za njim, potem pa je napol obrnjen proti nama, dejal: "Zdita se mu malo preslabotna! Nosač premoga mora imeti dobro razvito mišičevje ... povrhu tega pa še precejšnjo plast masti, da se ima od česa znojiti! Nosač, ki nima kje jemati znoja, mora pred žarečo kotlovnico od vsega hudega konec vzeti; no in takle kapitan nima rad opraviti s pogrebščinami ... Nadomestila pa na visokem morju tudi ne more najti."

"Morala bi bila kapitanu reči, da lahko več vzdrživa, kakor je nama videti," je pripomnil Leo slabe volje; "je že res, da nimava dosti mesa na kosteh in masti sploh nobene, — ali delo na plantažah tudi ni bilo lahko, vendar sva vzdržala. Vročina tam menda ni bila nič manjša kakor je na ladji v kurilnici."

"Lotita se jutri še enkrat kapitana Ederja," je vzpodbujal krmar. "Mislim, da vaju bo končno vendar vzel seboj, saj sta njegova rojaka."

Kapitan Eder se je vrnil še istega dne zvečer, — česar nisva pričakovala, — in je vprašal kaj sva. Krmar naju je takoj obvestil.

"Gospod kapitan, na kavinih plantažah sva delala, res težko delala," je hotel Leo začeti svoje, že prej pripravljeno predavanje, toda kapitan mu je odmahnil z roko. Prijel je Leota s palcem in kazalcem za ramo. Zahrustalo je in počilo, kakor da bi bil kost vrgel v ponev. Leo je skremžil obraz in tudi mene je obšla zadrega.

"Na kavinih plantažah sva res težko delala," je hotel Leo nadaljevati, ali kapitan ga je nahrudil:

"Jezik za zobe!"

To so bile trde besede, kar bo vsak priznal, vendar izgovorjene so bile tako dobrodušno, da so prav blagodejno vplivale na naju: takoj sva slutila: vzel naju bo!

Nisva se motila. Kapitan Eder je rekel:

"Delo na kavinih plantažah je bilo prava otroška igračka, napram onemu, kar bosta kot nosača premoga morala vršiti! Pripravit se na vse in zapomniti si: če opešata, vaju vržem čez krov, če predno pogineta!"

Sledeče jutro sva imela svoje sprejemne listke kot nosača v rokah, drug drugemu sva se

mejala in imenovala kapitana Ederja dobrega fanta. Radi dela, ki naju je čakalo, si nisva belila glav.

Popoldne sva šla na krov k zdravniški preiskavi. Zdravnik je sklenil roke nad glavo, vendar je našel pri obeh srce in pljuča zdrava. "Ludvik, imejte molitvene bukvice pripravljene; v dveh, treh dneh jih boste rabili," je rekel svojemu pomočniku, medtem ko sva midva, kolikor mogoče, hitro odkurila iz ambulatorija. Pred vrati sem se nasmajal in tlesnil Leota po golem hrbtu:

"Dečko, vse pride drugače kakor pričakuješ, to boš gotovo priznal? Kapitan in zdravnik mislita, da ne bova vzdržala; jaz pa ti rečem, da 'Viktorija' še nikdar ni imela tako izvrstnih nosačev v svojem trebuhu, kakor bova midva!"

"Se popolnoma strinjam," je menil Leo. "Zdaj pa brzo še enkrat na kopno, da vzameva slovo od Brazilije!"

Naslednji dan, ob treh zjutraj, sva se predstavila prvemu kurjaču. On naju je ravnatko zaprepaseno pogledal kakor zdravnik, ni pa sklepal dlani nad glavo. Njegove mestate roke, prekrižane nad žlečdom, so bile videti prelene, da bi se razvozlate. Ko sva ga prosila, naj naju — pusti skupaj, — je odmahnil z glavo.

"To ne bo šlo, dečka, dveh takihle mušic ne morem postaviti na isto mesto, ki bi bilo v tem slučaju preveč zapostavljeno; svoje moči moram enakomerno porazdeliti. Eden od vaju bo pri deljen skupini v zadnjem koncu ladje, drugi pa skupini v prednjem koncu! ... Sedaj pa pojdiva gori in spravita svojo kramo, potem pa se delovno oblecite!"

"Tu spodaj diši po znoju," je dejal Leo, ko sva plezala po železnih krožnih stopnicah nazgor. Prvi kurjač je za nama zaklical:

"Frideljena sta drugi straži; pridita pa že eno uro poprej doli: bo dobro, če si to zadevščino prej malo ogledata, ker je še nista vajena."

Odhod parnika je bil določen za četrto uro; ker sva bila pridljena drugi straži, bi bila morala ob osemih nastopiti, po navetu prvega kurjača pa že ob sedmih.

Ena straža sestoji iz štirinajstih moč, osmih kurjačev in šestih nosačev; po štirje kurjači in trije nosači v sprednjem in v zadnjem koncu ladje. Ko sva ob sedmih — zelo radovedna — prišla v kurilnico, je bila prva straža že tri ure v službi.

Čeprav nisva pričakovala, da najdeva kako veselo družino, sva vendar ob pogledu na te ljudi in na ono, kar se je tu dogajalo, obstala na stopnicah, kakor vkopana. Nisva si upala stopiti naprej, kajti takoj sva spoznala: če bi kateremu izmed teh delavcev prišla pod noge, bi imelo slabe posledice. Pomendral bi naju in sunil proč ... Najin vtis ta trenotek je bil: kurjač in nosač izgubita pri delu vse kar je človeškega, ti ljudje postanejo žival, če ne celo peklenščki, peklenščki, ki v onemogli besnosti izvršujejo povelja svojega zapovednika!

Vročina je strahovita. Kaj je bila vročina na plantažah napram tej ognjeni soparici! Oznajena, od premočnega prahu očrnela, gola telesa, so hrope begala sem in tja; težko so stopale gole noge, tu in tam se je med oglašujočim šumom in ropotom razločila srdita kletvica, kadar je bosa noga stopila na drobce žerjavice, sicer so se pa videli skozzi kopreno dima in prahu le groteskno spačeni obrazi, a trdo stisnjenimi zobmi. Videlo se je, da ti ljudje naprežajo svoje poslednje sile, a prvi kurjač je kričal:

"Brže, fantje, brže; morje postaja nemirno, rabili bomo več pare!"

In — kar se je zdelo nemogoče, — delovni tempo so podvojili, dolaznost! Obrazi so se pri tem še bolj spačili, kletve so se silile še bolj pogosto.

"To je pekeli!" je rekel Leo. Nič nisem odgovoril, mislil sem si: Kako dolgo bova morala to prenašati? ... Tri in pol, ali štiri tedne, najmanj ... a to bo vendar nemogoče!

Ura od sedmih do osmih je potekla ko bi trenil.

Morala sva nastopiti. Dvanajst mož, ki so spadali k najini stra-

ži, je priropotalo doli po vijolič se stopnicah; same krepke postavice, atleti. Sunili so naju odondod, kjer sva doslej stala in že je zadonelo tudi povelje prvega kurjača, ki je pomenilo začetek naše službe. Leo je iskal svoje roke, jo nalahko stisnil in se je podal z drugimi v prednji del kurilnice. Jaz sem ostal v zadnjem. Oni, ki so do zdaj delali, so zapustili svoja mesta ko hudiči, ki beže iz pekla.

V tem trenutku sem opazil, da se parnik močno ziblje. Morje je moralo postati precej nemirno: to smo občutili že, ko smo se spuščali z medkrova doli. Vendar nisem imel časa o tem razmišljati. Prvi kurjač je zapovedoval. Predvsem je bilo treba opraviti delo, ki ga še nisva imela prilike opazovati, ker se vrši samo pri izmenjavi straž: osmerokurjač se je moralo izprazniti in izčistiti. Kurjači so z dolgimi, težkimi, železnimi drogovi lomili in dvigali žarečo žilindro od raštov, jo vlačili ven in odkakovali pred slapovi žrjavice, nosači pa so jo gasili z vodo. Sikačje je cvrčalo in težka smrdeča para nas je grozila zadušiti. Ko so bila kurjača očiščena, se je moralo pepel in žilindro pospraviiti in potem posebnih dvigal zvrniti v morje. Šele zdaj se je začelo pravo delo!

"Premoga! Premoga!" je kričal kurjač. Mi smo skakali v premogovno skladišče, nagražili z lopatami polne koše in tekli nazaj. Zaludal sem proč svoje lesene coklje, ki so me pri hitri hoji samo ovirale, ali takoj zatem sem jih zopet iskal. Tla so bila prevročna in v kurilnici posejana z drobci žrjavice.

Parnik se je začel gugati, da smo se komaj držali na nogah. Čez pičlo uro sem uvidel, da ne morem več. Oprezal sem za Lenom, pa ga nisem mogel nikjer opaziti. Zopet v skladišču, sem se spodtaknil ob kosu premoga, padel, in nisem več vstal. Naj se zgodi kar se hoče, ne vstanem več! Toda pesti mojih tovarišev so me zopet postavile na noge. "Premoga! Premoga!" so rjoveli. "Spal boš lahko šele čez tri ure!" Pray imajo, da me bijejo ... na to nisem pomislil: če jaz obležim, bi morali ostali trije za mene delati, pa imajo že svojega deleža dovolj! Še enega ali dva koša bom zvelkel v kurilnico.

"Brže! Brže!" je vpil kurjač. "Ogenj požira več kakor ti prineseš!"

"Ne morem več", sem hotel reči, pa nisem več uspel; silovit sunek, kakor da bi se bil parnik nenadoma ustavil, me je vrgel ob tla, da sem se zakotalil do naslednjega kurjača. Na tleh leže sem videl, da nihče ni ostal na nogah ...

Prvi kurjač je skočil k stopnicam in pogledal nazgor. Parnik je stal nepremično. Dolgo časa je prvi kurjač gledal nazgor, odkoder pa ni bilo nobene vesti. Ker sam ni smel zapustiti kurilnice, je poslal moža na krog. Bil je to Leo, Mukoma. Je lezel po stopnicah. Kolikor sem mogel spoznati, je njega delo tu doli še bolj prevzelo ko mene.

Ni dolgo trajalo, da se je vrnil. In kaj nam je zavriskal naproti? "Hvalabogu — ladja se potaplja!"

Nastal je pravecati dirnjav. Vsak je hotel biti prvi na krovu. Toda prvi kurjač je hitro obvladal položaj.

"Vsa na svoje mesto!" je zatlul. Njegov glas je imel sugestivno moč ... ljudje so ubogali ko kužli.

"Premoga! Premoga!" Je li znorel?

No, trajalo je samo nekaj minut. Potem pa se je zaslišal glas od zgoraj:

"Vse moštvo na krov, z opasnimi rešilnimi pasovi!"

To pot se je izkazala disciplina moštva. Nihče se ni drenal, brez naglice so stopali po stopnicah nazgor, slednji je šel prvi pred njim. Midva bi se bila vsekakor rada malo bolj poturila, ne ker bi želela ogroženo ladjo, temveč osvojeveno kotlovnico čimprej zapustiti.

Kako smo se rešili s potapljačje se ladje, kako smo videli, ko je izginila v valovih, visokih ko mestne hiše, ne bom pripovedoval, čeprav je bil tudi to doživljaj, ki ga ne bom nikoli pozabil.

Ladja je v mraku besneče burje zadelo od podmorsko skalo, ki se je najbrž o priliki kakne nedavne podmorske vulkanske erup-

zi, je priropotalo doli po vijolič se stopnicah; same krepke postavice, atleti. Sunili so naju odondod, kjer sva doslej stala in že je zadonelo tudi povelje prvega kurjača, ki je pomenilo začetek naše službe. Leo je iskal svoje roke, jo nalahko stisnil in se je podal z drugimi v prednji del kurilnice. Jaz sem ostal v zadnjem. Oni, ki so do zdaj delali, so zapustili svoja mesta ko hudiči, ki beže iz pekla.

V tem trenutku sem opazil, da se parnik močno ziblje. Morje je moralo postati precej nemirno: to smo občutili že, ko smo se spuščali z medkrova doli. Vendar nisem imel časa o tem razmišljati. Prvi kurjač je zapovedoval. Predvsem je bilo treba opraviti delo, ki ga še nisva imela prilike opazovati, ker se vrši samo pri izmenjavi straž: osmerokurjač se je moralo izprazniti in izčistiti. Kurjači so z dolgimi, težkimi, železnimi drogovi lomili in dvigali žarečo žilindro od raštov, jo vlačili ven in odkakovali pred slapovi žrjavice, nosači pa so jo gasili z vodo. Sikačje je cvrčalo in težka smrdeča para nas je grozila zadušiti. Ko so bila kurjača očiščena, se je moralo pepel in žilindro pospraviiti in potem posebnih dvigal zvrniti v morje. Šele zdaj se je začelo pravo delo!

"Premoga! Premoga!" je kričal kurjač. Mi smo skakali v premogovno skladišče, nagražili z lopatami polne koše in tekli nazaj. Zaludal sem proč svoje lesene coklje, ki so me pri hitri hoji samo ovirale, ali takoj zatem sem jih zopet iskal. Tla so bila prevročna in v kurilnici posejana z drobci žrjavice.

Parnik se je začel gugati, da smo se komaj držali na nogah. Čez pičlo uro sem uvidel, da ne morem več. Oprezal sem za Lenom, pa ga nisem mogel nikjer opaziti. Zopet v skladišču, sem se spodtaknil ob kosu premoga, padel, in nisem več vstal. Naj se zgodi kar se hoče, ne vstanem več! Toda pesti mojih tovarišev so me zopet postavile na noge. "Premoga! Premoga!" so rjoveli. "Spal boš lahko šele čez tri ure!" Pray imajo, da me bijejo ... na to nisem pomislil: če jaz obležim, bi morali ostali trije za mene delati, pa imajo že svojega deleža dovolj! Še enega ali dva koša bom zvelkel v kurilnico.

"Brže! Brže!" je vpil kurjač. "Ogenj požira več kakor ti prineseš!"

"Ne morem več", sem hotel reči, pa nisem več uspel; silovit sunek, kakor da bi se bil parnik nenadoma ustavil, me je vrgel ob tla, da sem se zakotalil do naslednjega kurjača. Na tleh leže sem videl, da nihče ni ostal na nogah ...

Prvi kurjač je skočil k stopnicam in pogledal nazgor. Parnik je stal nepremično. Dolgo časa je prvi kurjač gledal nazgor, odkoder pa ni bilo nobene vesti. Ker sam ni smel zapustiti kurilnice, je poslal moža na krog. Bil je to Leo, Mukoma. Je lezel po stopnicah. Kolikor sem mogel spoznati, je njega delo tu doli še bolj prevzelo ko mene.

Ni dolgo trajalo, da se je vrnil. In kaj nam je zavriskal naproti? "Hvalabogu — ladja se potaplja!"

Nastal je pravecati dirnjav. Vsak je hotel biti prvi na krovu. Toda prvi kurjač je hitro obvladal položaj.

"Vsa na svoje mesto!" je zatlul. Njegov glas je imel sugestivno moč ... ljudje so ubogali ko kužli.

"Premoga! Premoga!" Je li znorel?

No, trajalo je samo nekaj minut. Potem pa se je zaslišal glas od zgoraj:

"Vse moštvo na krov, z opasnimi rešilnimi pasovi!"

To pot se je izkazala disciplina moštva. Nihče se ni drenal, brez naglice so stopali po stopnicah nazgor, slednji je šel prvi pred njim. Midva bi se bila vsekakor rada malo bolj poturila, ne ker bi želela ogroženo ladjo, temveč osvojeveno kotlovnico čimprej zapustiti.

Kako smo se rešili s potapljačje se ladje, kako smo videli, ko je izginila v valovih, visokih ko mestne hiše, ne bom pripovedoval, čeprav je bil tudi to doživljaj, ki ga ne bom nikoli pozabil.

Ladja je v mraku besneče burje zadelo od podmorsko skalo, ki se je najbrž o priliki kakne nedavne podmorske vulkanske erup-

zi, je priropotalo doli po vijolič se stopnicah; same krepke postavice, atleti. Sunili so naju odondod, kjer sva doslej stala in že je zadonelo tudi povelje prvega kurjača, ki je pomenilo začetek naše službe. Leo je iskal svoje roke, jo nalahko stisnil in se je podal z drugimi v prednji del kurilnice. Jaz sem ostal v zadnjem. Oni, ki so do zdaj delali, so zapustili svoja mesta ko hudiči, ki beže iz pekla.

V tem trenutku sem opazil, da se parnik močno ziblje. Morje je moralo postati precej nemirno: to smo občutili že, ko smo se spuščali z medkrova doli. Vendar nisem imel časa o tem razmišljati. Prvi kurjač je zapovedoval. Predvsem je bilo treba opraviti delo, ki ga še nisva imela prilike opazovati, ker se vrši samo pri izmenjavi straž: osmerokurjač se je moralo izprazniti in izčistiti. Kurjači so z dolgimi, težkimi, železnimi drogovi lomili in dvigali žarečo žilindro od raštov, jo vlačili ven in odkakovali pred slapovi žrjavice, nosači pa so jo gasili z vodo. Sikačje je cvrčalo in težka smrdeča para nas je grozila zadušiti. Ko so bila kurjača očiščena, se je moralo pepel in žilindro pospraviiti in potem posebnih dvigal zvrniti v morje. Šele zdaj se je začelo pravo delo!

"Premoga! Premoga!" je kričal kurjač. Mi smo skakali v premogovno skladišče, nagražili z lopatami polne koše in tekli nazaj. Zaludal sem proč svoje lesene coklje, ki so me pri hitri hoji samo ovirale, ali takoj zatem sem jih zopet iskal. Tla so bila prevročna in v kurilnici posejana z drobci žrjavice.

Parnik se je začel gugati, da smo se komaj držali na nogah. Čez pičlo uro sem uvidel, da ne morem več. Oprezal sem za Lenom, pa ga nisem mogel nikjer opaziti. Zopet v skladišču, sem se spodtaknil ob kosu premoga, padel, in nisem več vstal. Naj se zgodi kar se hoče, ne vstanem več! Toda pesti mojih tovarišev so me zopet postavile na noge. "Premoga! Premoga!" so rjoveli. "Spal boš lahko šele čez tri ure!" Pray imajo, da me bijejo ... na to nisem pomislil: če jaz obležim, bi morali ostali trije za mene delati, pa imajo že svojega deleža dovolj! Še enega ali dva koša bom zvelkel v kurilnico.

"Brže! Brže!" je vpil kurjač. "Ogenj požira več kakor ti prineseš!"

"Ne morem več", sem hotel reči, pa nisem več uspel; silovit sunek, kakor da bi se bil parnik nenadoma ustavil, me je vrgel ob tla, da sem se zakotalil do naslednjega kurjača. Na tleh leže sem videl, da nihče ni ostal na nogah ...

Prvi kurjač je skočil k stopnicam in pogledal nazgor. Parnik je stal nepremično. Dolgo časa je prvi kurjač gledal nazgor, odkoder pa ni bilo nobene vesti. Ker sam ni smel zapustiti kurilnice, je poslal moža na krog. Bil je to Leo, Mukoma. Je lezel po stopnicah. Kolikor sem mogel spoznati, je njega delo tu doli še bolj prevzelo ko mene.

Ni dolgo trajalo, da se je vrnil. In kaj nam je zavriskal naproti? "Hvalabogu — ladja se potaplja!"

Nastal je pravecati dirnjav. Vsak je hotel biti prvi na krovu. Toda prvi kurjač je hitro obvladal položaj.